

Hiperprolaktinemi Tanısı ve Tedavisi

HASTA KILAVUZU

Hiperprolaktinemi, prolaktin hormonunun normalden yüksek kan düzeylerinin adıdır. Bu hormon beynin tabanında bulunan hipofiz bezi tarafından üretilir. Prolaktinin temel fonksiyonu doğum yaptıktan sonra meme sütü üretimini uyarmaktır. Gebelik ve emzirme sırasında yüksek prolaktin düzeyleri normaldir.

Başka durumlarda bir hastalık veya bazı ilaçların kullanılması nedeni ile prolaktin çok yüksek duruma gelebilir. Bunun nedeni sıklıkla, hipofiz bezindeki prolaktin üreten bir tümördür ve prolaktinoma adı verilir. Bu tümör hemen hemen daima iyi huyludur, yani kanser yapmaz. Kadınlarda erkeklere göre daha yaygın görülür. Nadiren çocuklarda ve ergenlerde de prolaktinoma ortaya çıkar. Başka beyin tümörleri de hipofiz bezinin çok fazla prolaktin üretmesine neden olabilir.

Prolaktin, hem erkeklerde hem kadınlarda cinsiyet hormonlarının (östrojen ve testosteron) düzeylerini düşürür. Prolaktinin çok yüksek olması ve sonuçta östrojenin ve testosteronun düşmesi cinsel fonksiyon ve adet fonksiyonu bozukluğuna yol açabilir.

Bu hasta kılavuzu, Endokrin Topluluğu'nun hekimlere yönelik hiperprolaktinemi tanısı ve tedavisi ile ilgili 2012 uygulama kılavuzunu temel almaktadır.

Hiperprolaktineminin etkileri nelerdir?

Prolaktin düzeylerinin yüksek olduğu hem erkeklerde hem kadınlarda kısırlık, cinsel dürtünün düşük olması ve kemik kaybı görülebilir. Kadınlarda ayrıca aşağıdakiler görülebilir:

- adet görememe veya adet düzensizliği
- vajina kuruluğu
- Gebelik veya emzirme durumu olmaksızın memeden süt gelmesi
- Ergenlik döneminde kızlarda adet problemleri veya memeden akıntı olması.

Erkeklerde aşağıdakiler görülebilir:

- Eretil fonksiyon bozukluğu—ereksiyon olamama veya sürdürememe
- Vücut tüylerinin ve kas kütlelerinin azalması
- Erkek çocuklarda ergenlikte gecikme ve düşük testosteron düzeyleri

Prolaktinoması büyük olan bir kişide baş ağrıları ve/veya görme sorunları bulunabilir. Bunun nedeni, görmek için gereken optik sinirin hipofiz bezine yakın olması ve büyük bir tümör tarafından yaralanabilmesidir.

Hiperprolaktinemi bulunan bazı kişilerde hiç belirti olmaz.

Bu duruma nasıl tanı konur?

Doktorlar prolaktin düzeyini ölçen bir kan testi ile fazla prolaktini belirler. Çoğunlukla bir kan testi tanı için yeterli olur. Hastaların çoğu için 25 µg/L (litrede mikrogram) altındaki bir düzey normaldir ve 25'in üzeri yüksektir. 250 µg/L üzerindeki bir prolaktin düzeyi çok sık olarak bir prolaktinoma bulunduğuna işaret eder. Ama bazı ilaçlar düzeylerin bu kadar yüksek olmasına yol açabilir.

Doktorunuz fazla prolaktin nedenini aramak için başka testler yapacaktır. Nedenlerden bir tanesi tiroid yetersizliği (hipotiroidizm) olduğu için tiroid hormonu düzeylerinizi kontrol etmek üzere size bir kan testi yapılabilir. Doktorunuz sizde bir prolaktinoma veya başka bir hipofiz tümörü bulunabileceğini düşündüğü takdirde sizden beyin ve hipofiz MRI (manyetik rezonans görüntüleme) isteyebilir.

Doğurganlık yaşındaki bir kadın iseniz doktorunuz yüksek prolaktinin nedenlerinden birisi olarak gebeliği ekarte etmek isteyecektir.

Tanıda tıbbi geçmişiniz de önemlidir. Doktorunuz yüksek prolaktin düzeylerine yol açabilen böbrek veya karaciğer hastalığınız olup olmadığını soracaktır.

Ayrıca hangi ilaçları kullandığınızı da doktorunuza söylemeye hazır olun. Bazı reçeteli ilaçlar prolaktin düzeylerini yükseltebilir. Bunlar arasında östrojen, bazı ağrı kesiciler, mide ekşimesini veya gastroözofageal reflüyü tedavi etmek için kullanılan metoklopramid ve psikiyatrik hastalıklarda kullanılan antipsikotikler bulunmaktadır. Ayrıca yüksek kan basıncını, depresyonu ve ülserleri tedavi etmek için kullanılan bazı ilaçlar da prolaktin düzeylerini yükseltebilir.

Tedavisi nedir?

Çok az veya hiç belirti göstermeden yüksek prolaktin düzeylerine sahip kişiler tedaviye ihtiyaç göstermeyebilir. Hiperprolaktinemi yüzünden rahatsız edici belirtiler veya başka sorunlar için tedavi tipi nedene bağlıdır.

Prolaktinoma. Bu tümörün tedavisinde ilk adım prolaktin üretimini düşüren ve tümör boyutunu azaltan reçeteli bir ilaçtır. En sık kullanılan ilaç kabergolindir ama bromokriptin de başka bir seçenektir. Her iki ilaç da prolaktinoması bulunan kişilerin çoğunda yararlı olmaktadır.

En az 2 yıllık tedaviden sonra artık tümörünüz ve yüksek prolaktin düzeyleriniz olmadığı takdirde dozu yavaş yavaş azaltma ve hatta ilaç almayı kesme olanağınız olabilir. Bunun olanaklı olup olmadığını doktorunuza sorun. Tedaviyi durdurduğunuz zaman tümör tekrar büyüyebileceği için kontroller ve testler için doktora geri dönmeniz gerekecektir. Ne sıklıkta takip edilmeniz gerektiğini doktorunuz söyleyecektir.

Bazı hastalarda standart ilaç dozu prolaktini düşürmez veya tümörü küçültmez. Bu olduğu takdirde daha yüksek bir dozda ilaç alacaksınız. İlaç etkili olmadığı veya sıkıntılı yan etkiler gösterdiğiniz takdirde tümörün çıkarılması için ameliyata girmeniz gerekebilir.

Nadiren ne ilaç ve ameliyat yararlı olmaktadır. Böyle bir durumda tümörü küçültmek için radyasyon tedavisi bir seçenek olabilir. Bir prolaktinoma saldırgan (hızla büyüyüp yayılan) veya nadiren kötü huylu (kanser) olduğu takdirde de prolaktinomu küçültmek için radyasyon kullanılabilir.

İlacın neden olduğu hiperprolaktinemi. Doktorunuz eğer almakta olduğunuz bir ilacın fazla prolaktine yol açmış olduğunu düşündüğü takdirde bu ilacı almayı en az 3 gün kesmenizi söyleyebilir.

Doktorunuz söylemediği sürece ilacınızı almayı kesmeyin. İlaç almadan bir süre geçtikten sonra doktorunuz düzeylerin normale dönüp dönmediğini görmek üzere prolaktin için bir kez daha kan testi isteyecektir. İlacınızı kesemediğiniz takdirde doktorunuz size prolaktin düzeylerini yükseltmeyen benzer bir ilaç verecektir.

Almakta olduğunuz ve prolaktini yükselten ilacın yerine iyi bir alternatif ilaç mevcut olmadığı takdirde doktorunuz prolaktin üretimini düşürmek için size kabergolin veya bromokriptin verebilir. Ya da kısırlık, cinsel isteksizlik, düşük kemik kitlesi olduğu durumlarda kadınlarda östrojen erkeklerde testosteron tedavisi gerekebilir.

Hipotroidizm. Yeteri kadar aktif olmayan bir tiroidin sıklıkla sentetik (laboratuvarla yapılan) tiroid hormonu ile tedavi edilmesi gerekir. Bu tedavi sıklıkla ömür boyudur.

İdyopatik hiperprolaktinemi.

Doktorlar bazen hiperprolaktinemi için bir neden bulamaz. Bu *idyopatik* olarak adlandırılmaktadır. İdyopatik hiperprolaktinemi bulunan bazı hastalarda yüksek prolaktin düzeyleri kendiliğinden normale döner. Birkaç ay içinde bu gerçekleşmediği takdirde semptomatik hastalar sıklıkla kabergolin veya bromokriptin ile tedavi görülebilir.

Gebelik sırasında prolaktinomanın tedavisi nedir?

Prolaktinoma bulunan kadınlar tedavi sırasında gebe kalabilir. Prolaktinoması olan gebelerin bebeklerinin sağlıklı olmasını sağlamak için özel bir tedavi gerekebilir. Hekimlere yönelik tedavi kılavuzları bu tümör bulunan gebe kadınlar için aşağıdakileri tavsiye etmektedir:

- Gebe olduğunuzu anladığınız anda kabergolin veya bromokriptin almayı kesmek çoğunlukla en iyisidir. Ancak endokrinolog söylemediği sürece ilacınızı almayı kesmeyin.
- Görüşünüze zarar veren veya verebilecek büyük bir prolaktinomanız olduğu takdirde doktorunuz tedavide kalmanızı isteyebilir. Tedaviye devam etmeniz zorunlu ise gebe kadınlar için tercih edilen ilaç bromokriptindir.
- Gebeliğiniz sırasında prolaktin kan testleri yaptırmak gerekmez. Prolaktin düzeyleri gebelik sırasında normal olarak yüksektir.
- Bir prolaktinoma büyümediği veya görüşünüzü etkilemediği sürece gebeliğiniz sırasında rutin MRI çekirtmeye gerek duymayacaksınız.

Bu genel tavsiyeler gebe kadınların çoğu için geçerlidir. Siz ve bebeğiniz için en iyisinin ne olduğu hakkında doktorunuza danışın.

EDITÖRLER:

Andrew R. Hoffman, MD, VA Palo Alto Health Care System • Shlomo Melmed, MD, Cedars-Sinai Medical Center • Janet Schlechte, MD, University of Iowa College of Medicine

Sağlık hizmetleri uzmanlarına not: Bu hasta kılavuzu Endokrin Topluluğu'nun klinik uygulama kılavuzlarını temel alır ve onlar ile birlikte kullanılmalıdır (www.endo-society.org/guidelines/index.cfm adresinden temin edilebilir).